

Küünarliigese düsplaasia – mõistus tänase päevani

Tekst ja fotod: Marti Lasn, loomaarst
Pärnu Väikeloomakliinik
EKL-i usaldusarst

Eelmises ajakirjas Koer tegin juttu puusaliigese düsplaasiast. Sel korral on järjekord küünarliigese käes.

Mõistmaks koera esijalgade ja sealhulgas küünarliigeste rolli, peame ennast mõttes ümber häälestama kahejalgsete seast neljajalgseks. Koera keharaskusest 60% lasub esijalgadel ja seistes on seega 40-kilosel koeral mõlema esijala kanda 12 kg. Kõndides sammu, mis on koera jaoks üks ebameeldivamaid (nad ei ole selleks hästi kohastunud), lasub sammu toetusfaasis ühele esijalale 65% koera keharaskusest ehk 40-kilose keharaskusega koera puhul seega 26 kg. Traavil, mis on koera jaoks eelistatuim liikumisviis, lasub toetusfaasis ühel esijalal 100% koera kehakaalust ehk siis 40-kilose koera puhul 40 kg! Koera luustik ja liigesepinnad peavad olema valmis ja kohastunud selliseks drastiliseks raskusjõu muutuseks. Kas aga alati ikka on?

Foto 1. Normaalne küünarliiges.

Nendeks kõrvalekalleteks on

- fragmenteerunud kaarnajätke,
- mitteliitunud haakjätke,
- lõhustuv osteokondriit õlavarreluu seesmisel põndal,
- inkongruentsus ehk mitteühildumine.

Küünarliigese düsplaasia määratlus

Küünarliigese düsplaasia on koondnimetus ja hõlmab endas nelja eri seisundit, mis võivad tabandada liigest iseseisvalt, aga ka kombinatsioonis. Ilmselt paljude jaoks on tegu keeruliste ja raskesti mõistetavate terminitega, kuid üldjoontes ja lihtsustatuna tähendavad kõik need mainitud haigused eri tüüpi kõrvalekaldeid liigesepindadel. Nendel samadel liigesepindadel, mis peavad kandma keharaskust.

Foto 2. Küünarliigese düsplaasia.

Ilmselt lähiajal lisandub siia nimistusse veel haiguseid, tõenäoliselt muudetakse ka küünarliigese düsplaasia nimetust kui terminit ning hakatakse rääkima pigem küünarliigese arenguhaigusest.

Küünarliigese düsplaasia korral on üle 96% juhtudest tegemist fragmenteerunud kaarnajätkega ja kuna mainitud jätke asetseb seesmisel liigese toetuspinnaal, siis on hakatud rääkima ka seesmise liigesepinna haigusest või liigesepindade konfliktist.

Küünarliigese anatoomia

Küünarliigese „hingeelust“ arusaamiseks peame mõistma selle ehitust ja toimimist. Võin julgelt väita, et tegu on ühe keerulisema ja komplitseerituma liigesega ning siiani ei olda üle maailma küünarliigese düsplaasia tekkes ühel meelel – mis on põhjus ja mis tagajärg.

Mis teeb küünarliigese niivõrd keerukaks ja raskesti mõistetavaks?

Kuigi räägime küünarliigesest ainsuses ja oleme sellest aru saanud kui ühest liigesest, siis tegelikkuses see nii ei ole. Küünarliigese moodustab kolm luud: õlavarreluu, kodarluu ja küünarluu. Seega on ka küünarliigeses kolm eri

liigest: õlavarre- ja kodarluu vaheline liiges, õlavarre- ja küünarluu vaheline liiges ning kodar- ja küünarluu vaheline liiges. Keharaskust kandes ning koera liikudes toimub kõigi nende liigeste liigesepindade vahel erinev liikumine ja raskusjõu ülekandumine.

Küünarliiges on ka selles suhtes väga huvitav, et sinna on sisse kirjutatud füsioloogiline inkongruentsus ehk mitteühildumine. Lahtiseletatuna tähendab see, et raskusjõud ei jaotu liigesepindadele ühtlaselt. Teatud ulatuses on kõikide koerte küünarliigesed inkongruentsed, mis on anatoomiliselt ja füsioloogiliselt täiesti lubatud. Küsimus ongi selles, millisel hetkel ja mis põhjustel muutub füsioloogiline ehk normikohane inkongruentsus patoloogiliseks, mis hakkab liigesepindu lõhkuma ja mida määratletakse juba küünarliigese düsplaasia all.

Küünarliigese düsplaasia avaldumine

Kõige sagedasem küünarliigese düsplaasia avaldumise vorm on esijala longe. Tavaliselt tekivad esimesed lonke episoodid 6.–12. elukuul. Sageli võivad need korduda lühiajaliselt, aga mõnikord avalduda ka püsiva esijala lonkena. Kui noorukiea valu ja lonkamine on üle elatud, siis võib järgneda periood, kus koera enesetunne on

Foto 3. Normaalne küünarliiges.

Foto 4. Küünarliigese düsplaasia.

hea ja liikumismustris mingit kõrvalekallet ei täheldata. Küünarliigese düsplaasia avaldub uuesti vanemas eas, siis juba püsivama ja tugevama lonkena.

Raskemini loetavaks muutub olukord siis, kui tegu on mõlemapoolse küünarliigese düsplaasiaga ja koer omandab liikumismustri, mida omanik ei peagi lonkamiseks ja valuks. Olgu siinkohal selguse huvides öeldud, et küünarliigese düsplaasia korral võrdub lonkamine alati valuga. Ja see valu saab alguse liigese toetuspinnast ja kõhrealusest luust.

Rahuliku une huvides võin lisada, et tubli 30% koertest, kelle küünarliigesed on probleemsed, ei pruugi terve eluea jooksul kordagi välja näidata ei longet ega ebamugavust.

Küünarliigese düsplaasia diagnostika

Esmane küünarliigese düsplaasia kindlakstegemise meetod on röntgenuuring ja selleks see ka jääb. Järgneb kõrge täpsuse ja spetsiifilisusega artroskoopiline uuring.

Oleme siiani harjunud tegema diagnostikat 12.–18. elukuul ehk nn ametliku düsplaasiauuringu raames. Ütlen ausalt, see on eilne päev. Loomulikult jätkuvad populatsiooniuuringu raames düsplaasiauuringud sellises vanuses, kuid kui me tahame aidata koera ja saada küünarliigeses toimuvale õigel ajal jälile, siis õige vanus küünarliigese düsplaasia diagnostikaks on 4.–5. elukuu.

Küünarliigese düsplaasia ravi

Ravi on üldjuhul kirurgiline. Olen seda meelt, et nii arst kui ka koeraomanik peaksid omavahelise arutelu ja koostöö tulemusel jõudma arusaamisele, kas ravida haigust või valu.

1. Küünarluu distaalne ostektomia, mille käigus eemaldatakse väike seib (0,5 cm) alumisest küünarluust. Sel moel anname võimaluse küünarliigese paremaks ühildumiseks ja raskusjõudude jaotumiseks liigesepindadel. Nimetatud kirurgiat saab teostada kuni 5,5 kuu vanuseni. Koerad taastuvad kiiresti ja tulevikku silmas pidades on tegu tõhusa abimeetodiga.

2. Küünarluu proksimaalne ehk kehapoolne osteotomia, mille käigus läbistatakse küünarluu kahe-suunaliselt. Taastumine võtab kuni kolm kuud ja taastumisperioodi pikkus sõltub luu kokkukasvamise kiirusest.

3. Liigesepindade puhastamine. Seda tehnikat saab ja võib teostada kuni 3. eluaastani ja enamasti koos teisena mainitud tehnikaga. Kiiremat taastumist ja paremat efektiivsust annab artroskoopiline küünarliigese käsitus. Taastumine jällegi kolm-neli kuud.

4. Liigesepindade nihutamine vastava plaadiga võib osutuda tõhusaks 1.–3. eluaastal. Lõikuse järel taastumine kuus kuud ja parimad tulemused aasta pärast.

Küünarliigese düsplaasia ravi tähendab liigeses toimuva mõistmist ja biomehaanika ümberkujundamist. Sel juhul saame rääkida haiguse ravist. Suukaudsed vahendid on osa valu ravist.

Kokkuvõtteks

Küünarliigese düsplaasia on keeruline haiguste kompleks, kus sageli kipuvad hägustuma põhjuse-tagajärje vahelised piirid. Samuti ei olda terves maailmas veel kõigis asjades ühisel meelel ja küünarliigeses on siiani veel palju mõistatuslikku.

Küünarliigese düsplaasia ei ole mitte ainult erialases mõistes suur proovikivi. Ka omanikule tähendab see sageli väljaminekuid diagnostikaks ja raviks. Koera jaoks on küünarliigese düsplaasia aga üks sagedasemaid esijala valu ja lonke põhjuseid, millele isegi kõikvõimalikud tänapäevased ravivõimalused ei anna alati head tulemust.

Küünarliiges on ka selles suhtes väga huvitav, et sinna on sisse kirjutatud füsioloogiline inkongruentsus ehk mitteühildumine. Lahtiseletatuna tähendab see, et raskusjõud ei jaotu liigesepindadele ühtlaselt. Teatud ulatuses on kõikide koerte küünarliigesed inkongruentsed, mis on anatoomiliselt ja füsioloogiliselt täiesti lubatud. Küsimus ongi selles, millisel hetkel ja mis põhjustel muutub füsioloogiline ehk normikohane inkongruentsus patoloogiliseks, mis hakkab liigesepindu lõhkuma ja mida määratletakse juba küünarliigese düsplaasia all.